

Voor mijn kinderen van ooit

MARTHA BALTHAZAR

Het is 2021 en sommige van mijn vrienden zijn gestopt met sparen, de kans dat het goed komt vinden ze te klein. De kans dat we in een wereld zullen leven waarin dat beetje geld het waard is, nog iets waard is, vinden ze te klein. Beter leven ze nu voluit!

Ik ben nog lang niet begonnen met sparen, mijn toekomstplannen gaan niet veel verder dan de data in mijn papieren agenda. Ik heb geen idee wat ik over een jaar aan het doen ben, laat staan over vijftwintig jaar. Over de staat van de wereld ben ik al even twijfelachtig. Net wanneer ik dacht dat de dingen vooral altijd zouden blijven wat ze waren, veranderde de wereld die ik kende plots in één van bubbels, avondklokken en anderhalvemeterafstanden. Net daarna, wanneer ik dacht

dat het dus soms echt alle kanten uit kon, toonde de wereld zich opnieuw in zijn koppige normaal, zijn ellendige, druilerige, onverschillige realiteit. Hoe ik me richting de toekomst beweeg, is dus op het onzinnige af onzeker. Het lijkt erop dat die onzekerheid zowel bij mijn leeftijd als bij de tijd hoort. Waar ik wel ietwat van overtuigd ben, is dat ik kinderen wil. Dat is een rationele overtuiging, een emotionele, en hoogstwaarschijnlijk vooral een biologische. Als ik kinderen zie, dan zegt iets in mij JA!

Maar het is nog even 2021 en het is, als je realistisch bent, een absoluut idioot idee om kinderen op de wereld te zetten. Op aarde heeft de eerste in een rij moderne pandemieën plaatsgevonden. De zomer was getekend door bosbranden en overstromingen. Over voedselschaarste wordt nog niet gesproken, maar dat komt omdat het hier in het Noorden nog geen probleem lijkt. De honger neemt in grote delen van de wereld toe. Daar waar de welvaart wel stijgt, is dat vooral de voorbode van meer en heviger industrialisatie. Rechts groeit aanzienlijk, de economie krimpt dan weer en geen

“

Dat de mannen met macht liever imperia op de maan bouwen dan het tij hier keren.

enkele expert weet precies wat dat wil zeggen en wat daarvan zal komen. Het allerengste is dat niemand in paniek slaat, dat ondanks vele verwoede pogingen de alarmbellen nog niet echt afgaan. Wie realistisch is, begrijpt dat ondanks de vele recepties en vergaderingen de meeste klimaatakkoorden niet zo veel meer waard blijken dan de servetten waar politici hun mond mee afvegen. Dat de mannen met macht liever imperia op de maan bouwen dan het tij hier keren. Dat het water weldra letterlijk aan de lippen van velen zal staan. Met onvoorstelbare sociale onrust als gevolg. Wie realistisch is, ziet hoe ironisch het is dat Trump een klimaatontkenner maar ook een *prepper* is. Dat op zijn golfvelden de dammen al zijn gebouwd. Die ziet dat de massa verward en bang is. Dat de kloven tussen arm en rijk, mens en natuur, diep en pijnlijk gapen. Dat olie-oorlogen binnenkort om water zullen gaan, dat xenofobie zichzelf eindeloos lijkt heruit te vinden. Wie realistisch is, begrijpt dat de realiteit langzaam onherbergzaam aan het worden is. Dat het behalve niet erg slim voor de aarde om er nog meer mensen op de zetten, het misschien ook niet erg leuk is voor mensen om nog op aarde te worden gedropt. Dat wie je het leven schenkt, gedoemd zal zijn te overleven in de ruïnes van onze tijd.

Zoals je kan lezen maakt al dat realisme mij niet erg optimistisch en ook aan hoop heb ik eigenlijk nooit veel gehad. Hoop voelt toch te veel als een pint drinken na een lange werkdag — een fris

“

Dat wie je het leven schenkt,
gedoemd zal zijn te overleven
in de ruïnes van onze tijd.

maar bitter afleidingsmanoeuvre. Een schouderklopje en een totaal ongefundeerde ‘het komt wel goed ...’ Ook al ken ik prachtige mensen met

prachtige projecten, ook al denk ik soms iets te begrijpen van hoe mooi en moedig wij kunnen zijn, tezamen, ook al gaat het met mij vaak goed: in 2021 écht hoopvol zijn lijkt net te veel op met je laatste geld lottotickets kopen. Even weinig heb ik aan wanhoop, ook al zie en erken ik de afgrond waarop we in sneltempo afstevenen en ervaar ik de machteloosheid om daar nog iets aan te doen. Ook al wil ik vooral heel luid roepen: HALLO DIT IS EEN CRISIS. Wanhoop roept niet luid, ze huilt zachtjes. Wanhoop voelt nog meer als opgeven, als verzaken. Bovendien is het echt heel slecht voor je mentale gezondheid.

Zogenaamd slimme mensen zouden dan zeggen dat het glas niet half vol of leeg is, maar gewoon is. Ze doen niet aan optimistisch of pessimistisch, zeggen ze, ze zijn gewoon realistisch. Dat vind ik echt een onzinnige uitspraak. Je bent niet gewoon realistisch, het glas is niet gewoon. Als ik mijn ogen toedoe, is het glas er bijvoorbeeld niet meer. Als ik het aan diggelen sla, blijven enkel scherven over. De realiteit vraagt ons steeds in haar te blijven geloven, haar niet kapot te maken. Zij presenteert zich als de enige of belooft de beste optie te zijn. De realiteit is iets heel arrogants en bovendien vaak een vreselijke plek, ik wens daar *gewoon* niet te veel waarde aan te hechten, geen eerbied voor te hebben.

Het allerbangst ben ik voor onverschilligheid. Dat vind ik een vreselijke ziekte, misschien wel erger dan huidkanker, waarvoor ik ook erg bang ben.

Onverschilligheid is het absolute omgekeerde van liefde, en van liefde begrijp ik misschien niet zo veel maar ik geloof er wel sterk in. Toch weet ik dat ik er ten prooi aan zou kunnen vallen, aan onverschilligheid. Wanneer ik bijvoorbeeld films bekijk, avonturenfilms waarin mensen steeds in totaal penibele situaties terechtkomen.

Situaties waarvan ik denk: hier is geen ontkomen aan. Dan denk ik ook al snel: laat gewoon los, laat vallen. Bij cliffhangers bijvoorbeeld denk ik: laat

gewoon los, ga vallen. Maar zo werkt het niet in films. Die mensen laten nooit los, want ze zijn meestal het hoofdpersonage en dan is de film gedaan. Ze klimmen langzaam uit de crisis tot aan de *happy ending*. Dat doen ze niet uit hoop, hoop werkt niet op het grote scherm. Het ziet er lullig uit. Noch zijn ze wanhopig, dat werkt al evenmin. En dat doen ze al zeker niet uit realisme, want wie op zo'n moment 'realistisch' is, zou begrijpen dat er geen beginnen aan is. Deze mensen zijn dan vooral moedig. Moed en liefde, dat werkt het allerbeste. Die mensen hebben de realiteit koppig niet-aanvaard, zo verrassen ze de kijker, en tarten ze het lot.

Ik kan mij ook voorstellen dat Rosa Parks de realiteit niet aanvaardde, dat Greta Thunberg dat niet doet. Dat al eeuwen feministen, vrijheidsstrijders, activisten en ander realiteitsschuw tuig de werkelijkheid als waanzin ontmaskerden. Zich niet lieten dicteren door de pijnlijke en brutale realiteit, opstonden tegen het geweld van wat is. Hun verzet begon toen ze besloten niet fatalistisch te zijn. Toen ze weigerden te aanvaarden dat de toekomst het ontegensprekelijke gevolg is van het heden. Dat wat kan zijn of wat zal zijn niet hoeft beslist te worden door wat is. Het vraagt noodzaak en het vraagt verbeelding om de realiteit en haar bodyguards te choqueren met een alternatief. Verzet begint bij het verdenken en vervolgens herdenken van de realiteit, de realiteit diep in de ogen kijken en er, hoe modderig of bloederig ook, zaadjes in planten voor een ander bloementijdperk. Maarten Luther (niet King) schreef ooit: 'Als ik wist dat morgen de wereld zou vergaan, dan zou ik vandaag een appelboompje planten.' Dat heeft dus niets met hoop te maken maar alles met actie.

Ik heb besloten om kinderen te maken. Niet straks of morgen. Maar wel ooit. Goed wetende dat jullie mijn gevaarlijkste operatie zullen zijn, mijn daad van klein verzet tegen de toestand van de wereld. Mijn gevecht met de realiteit en een manier om niet te vallen. Rond jullie bouw ik een wereld, één die op vele manieren lijkt op die van ons (echt iets *nieuws* bedenken is mij nog nooit gelukt, in je dromen kan je je blijkbaar ook geen nieuwe gezichten inbeelden), maar die evengoed alle wetten van onze realiteit op zijn kop zet. Noem het *fantasy* zoals *Lord Of The Rings*, *Dune* of *Alice*

in Wonderland, of noem het een oorlogsverklaring aan wat is. Zoals je een kinderkamer inricht, richt ik ook de wereld voor jullie in. Met zachte wanden en vrolijke kleuren. Met kansen, mogelijkheden en deliberatieve democratie.

It's easier to imagine the end of the world than the end of capitalism, zeggen realiteitsschuw tuig als Žižek en Fisher. Dat lijkt ik met het begin van deze brief te bevestigen. Maar met jullie bestaan herpak ik mij. Het moet ook niet makkelijk geweest zijn om het einde van de absolute macht van de adel in te beelden. Het einde van slavernij (al valt erover te discussiëren of we daar al zijn), het einde van het nomadische bestaan of dat van vrouwen in korsetten. Een middeleeuwer zal geen enkele verbeelding hebben gehad bij het digitale tijdperk en *yet here we are*. Mensen die zeggen dat 'het is wat het is' of die tijdens de film zeggen 'laat vallen' lijden veelal aan verbeeldingsarmoede.

"It doesn't have to be the way it is." That is what fantasy says, schrijft *fantasy*-auteur Ursula K. Le Guin. Wie een nieuwe wereld bouwt, revolteert tegen de oude. *'Fantasy doesn't say, "Anything goes" – that's irresponsibility, when two and one make five, or forty-seven, or whuddevva, and the story doesn't "add up," as we say. Fantasy doesn't say, "Nothing is" – that's nihilism. And it doesn't say, "It ought to be this way" – that's utopianism, a different enterprise.'* Het uitbouwen van een nieuwe wereld (al is het nog even op papier, of in je dromen) is geen belofte, geen zekerheid maar een oproep tot actie. Het is geen excuus om je niet in deze realiteit te hoeven bevinden, maar een manier om de realiteit uit te dagen. Haar niet vanzelfsprekend te vinden. *'It doesn't have to be the way it is, is a playful statement, made in the context of fiction, with no claim to "being real." Yet it is a subversive statement'*, schrijft Le Guin.¹ Wanneer ik de wereld voor mijn verbeelde kinderen verbeeld, doe ik nog niet veel. Maar ik zeg wel koppig: *'It doesn't have to be the way it is.'*

Onrealistisch zijn is een subversieve handeling. Schrijvers of activisten zoeken de moed en de verbeeldingskracht om dit soort werk te doen maar het zou mij niet verbazen mochten moeders en andere ouders er de meeste aanleg voor hebben. Er zijn van die verhalen van moeders

die plots auto's kunnen optillen wanneer hun kind eronder ligt, onrealistische kracht hebben ze dan. Maar ook op veel minder klassiek heroïsche manieren doen moeders en andere ouders heel vaak het onmogelijke, *they make it work*. Als het op hun kinderen aankomt, worden ze nooit onverschillig, laten ze niet vallen en geven ze niet op. Het zijn messiassen van liefde die (vaak op kleine schaal, soms vooral in de verbeelding, uit noodzaak) paleizen rond hun kinderen bouwen. Paleizen als grote baarmoeders, speelpleinen om in groot te worden. Ik wil hier zeker niet doen alsof sommige van die paleizen geen totaal verstikkende gevangenissen zijn, andere toch vooral luchtkastelen en dat er niet ook veel mensen zijn wier ouders het halverwege hebben opgegeven. Ik probeer vooral een potentieel te beschrijven, een activistisch potentieel dat bestaat uit de

“

Ik heb dus besloten kinderen te maken. Als daad van klein verzet en als daad van liefde.

moed en de verbeeldingskracht waarmee ouders hun kinderen een thuis geven, waarmee ze hun kinderen warmte en zorg bieden pal in een grillig kille wereld en zo die wereld een beetje warmer maken. Die world-buildingspraktijk is inspirerend, en heel persoonlijk voelt het als een manier om voorbij hoop en wanhoop nog een toekomst te zien. Om er één uit te bouwen.

Ik heb dus besloten kinderen te maken. Als daad van klein verzet en als daad van liefde. Ik heb alvast plaats voor hen vrijgelaten in mijn verbeelding. Rond hen ontwikkelt zich langzaam een wereld waarin ze groot en gezond kunnen worden. Een plek waar de lucht gezond is, de aarde gezond is en dus het eten dat uit die aarde komt ook. Ik verzin hoe ze geboren worden, in een ziekenhuis

waar dokters het liefst zo weinig mogelijk medicijnen voorschrijven. Waar de dag begint met yoga of zwemmen in rivieren zonder chemicaliën of pis. Waar er zorgpersoneel op overschot is, omdat vooral uitgebreid babbeltjes geslagen moeten worden met patiënten en op doktersvoorschrift karaoke-avonden worden georganiseerd. Waar heel goede koks in dienst zijn en voedsel als basis van herstel wordt gezien. Een wereld waar voedsel überhaupt gezond is, dat wil zeggen overwegend lokaal en altijd ecologisch. Ik verzin scholen die meer weg hebben van levende bibliotheken, waar leraren uit elk hout gesneden zijn. Waar kinderen zelf de boekenrekken aanvullen met hun kennis. Waarlangs grote voedselbossen liggen, waardoor jullie leren wat jullie in jullie mond stoppen. Dat jullie een eik bestuderen door naar een echte eik te kijken in plaats van één te zien op een foto die

geprint is op het restant van een eik. Waar dans een belangrijk deel is van het curriculum. Net als 'zorg', een hoofdvak dat bestaat uit een basis psychologie, geneeskunde, natuurbeheer en gemeenschapsvorming. Waar 'verbeelding' als de meest waardevolle en volledig uit te bouwen vaardigheid wordt gezien: het wordt van alle kanten aangemoedigd en gevoed,

zodat er een wildgroei ontstaat van mogelijkheden en werelden. Dat het nooit kinderachtig wordt genoemd, nooit vals, onnozel of mislukt. Dat jullie verhalen horen die even waar als onfeitelijk zijn, verhalen zonder helden, zonder oorlogen tussen goed en slecht. Verhalen die ons fatalisme aantasten, die schreeuwen HET IS MOGELIJK DAT HET KAN! Ik verzin een stad waarin jullie zich veilig voortbewegen. Waar fietsen voortdurend op metro's worden gezet. Waar skaters de stadsarchitecten inspireren. Ik verzin dat zondagen familiedagen zijn, die gepaard gaan met lange wandelingen. Dat familie een veel minder enge betekenis heeft. Dat er van die tantes zijn die jullie zelf hebben gekozen en extra paren grootouders die we ooit tegenkwamen op een van onze wandelingen. Ik verzin huizen waarin wij niet alleen leven. Waar in

wij tuinen en livings delen en frigo's samen vullen om ze samen weer feestelijk te legen. Ruimtes waarin we rondkijken en tevreden constateren dat alles erin rustig kan sterven. Dat alles afbreekbaar is. Je bed, je nachtkast, het boek erop, de lamp ernaast, de beker water, de wekker. Dat alles weer stof zal worden net als jij. Een wereld waar mensen het recht hebben om te sterven wanneer ze dat nodig of opportuun vinden. [Een wereld] waar er voor alles slechts één lader bestaat en waar de paaseitjes een universele kleurcode kennen. Een wereld waar armoede tentoongesteld wordt in musea, naast dinosaurussen en verbrandingsmotoren. Waar onder- en bovengrenzen bestaan aan hoeveel een mens mag en kan hebben. Waar jullie niet enkel het recht maar ook de ruimte hebben om jullie uit te drukken. Om op zoek te gaan naar jullie dromen, om jullie gender en seksualiteit te exploreren tot in nog onbekende uithoeken. Waar alles wat leuk is omstandig gevierd wordt, zelfs als het niet evident is. Waar 'werken' iets is wat je doet voor de gemeenschap en voor de voldoening. Dat werk je leven niet is, maar wel een trots deel van je bestaan. Waarin geld gewoonweg minder een ding is. Een wereld waar natuur geen plek is op de buiten of in het buitenland. Maar waar je middenin de natuur staat. Zelfs in de grootste stad. Waar lintbebouwing een folkloristische dans is, en voortuinen uit grind en gras een practical joke. Waar de markt de buurt tezamen houdt, waar het een agora is. En het epicentrum van de economie. Buurten waar altijd rivieren zijn om in te zwemmen. Omdat die rivieren proper en helder zijn, zo hebben kinderen het geleerd. Waar geen grenzen zijn, enkel aan de groei. Ik beeld mij in dat cultuur ook zo iets leuks, iets niet evidents is. Een plek om je verbeelding te blijven trainen, een spirituele plek, een plek waar gemeenschappen ontstaan en worden uitgedaagd. Waar vele culturen naast elkaar ontplooiën. Waar ze samensmelten en evengoed hun eigenheid behouden. Waar dat natuurlijk ook botst en wringt, maar dat net dat botsen en wringen als een hoge kennisvorm wordt beschouwd. Ik verzin hoe jullie gaan dansen en laat thuis komen met schorre stemmen. Dat jullie luid meezingen omdat jullie gelukkig zijn. Omdat clubs veilige plekken zijn waar je je met een gerust hart in het donker hult. Waar in dat donker van alles kan gebeuren, het soort van 'alles' dat je verbeelding traint. Er

groeit een democratie in jullie wereld, één die constant aftoetst of en hoe ze moet bestaan. Een democratie die als kraakbeen een samenleving ondersteunt. Flexibel en stevig. Een samenleving die niet afdwingt, maar ondersteunt. Die er enkel kan zijn als zij er is voor iedereen. Een plek waar het idee van illegaliteit gewoon lachwekkend is, omdat niemand het recht heeft jouw bestaan niet te erkennen. Een plek waar diversiteit gevierd wordt, waar ze gezien wordt als rijkdom. Waar oud en jong graag samen aperitieven. Waar over politiek praten niet praten is over partijen, zeteltjes of mandaten maar over hoe verbeeldingen uit te bouwen, samen en in de praktijk. Waar het beroep politieagent niet bestaat, net als het beroep politicus. Volksvertegenwoordiger en volksverdediger misschien wel, daar valt over te praten. Waar mensen die 'macht' of 'status' denken te hebben terugbetaalde psychologische hulp krijgen. Waar van alles met rust gelaten wordt, de grootste delen van de oceaan bijvoorbeeld en de meeste dieren. Waar bibliotheken zijn voor alle spullen die je bijna nooit nodig hebt maar af en toe wel. Zoals zagen en hamers, auto's en discoballen. Waar jullie op jullie achttiende op wereldreis willen vertrekken. Dat jullie de fiets op de trein zetten en langzaam naar iets wat ooit Turkije heeft geheten glijden. Dat jullie daar gesprekken hebben in de talen die jullie gemeenschappelijk spreken en elkaar ook nieuwe talen leren. Dat jullie dan net na de wereldreis aan de ontbijttafel zitten en in opstand komen tegen mijn verzinsels, de verzinsels van de generatie boven jullie. Dat ik dan frons en denk 'Jezus moet dat nu' maar hopelijk weet los te laten. Omdat deze fantasie en deze werkelijkheid, wanneer ik haar wil behouden, natuurlijk gewoon totalitair zouden zijn. Dat jullie groter hebben leren dromen, verder leren denken, wilder zijn gaan verzinnen. Omdat ik van alles over het hoofd heb gezien, of te vanzelfsprekend ben gaan vinden. Omdat het natuurlijk nooit klaar is. Dat jullie dan op een bepaald moment deze brief lezen en hard moeten lachen, niet begrijpend hoe wat ik beschrijf 'fantasie' kan genoemd worden. Dat ik jullie dan moet verzekeren dat er in 2021 enorm veel mensen zijn die het ontzettend onrealistisch vinden wat ik hier zit te bedenken, een totaal van de pot gerukt verzinsel vinden ze het. Dat die het zich — hoewel hier geen magische wezens zijn en niets botst met de wetten van de

fysica — gewoon niet kunnen inbeelden. Of het zich wel ergens kunnen inbeelden, maar de weg ernaartoe niet, en ook ik weet op dit moment niet goed hoe die eruitziet. Maar als één moeder één auto kan optillen voor haar kinderen, kunnen alle denkbeeldige en minder denkbeeldige ouders misschien samen wel bergen verzetten. Misschien zijn we met jullie in ons achterhoofd moedig genoeg. Ik krijg zo langzaam het gevoel dat dit toch op hoop begint te lijken, maar laat het dan hoop zijn zoals Rebecca Solnit ervoor pleit:

*'Hope is not a lottery ticket you can sit on the sofa and clutch, feeling lucky. It is an axe you break down doors with in an emergency. Hope should shove you out the door, because it will take everything you have to steer the future away from endless war, from the annihilation of the earth's treasures and the grinding down of the poor and marginal ... To hope is to give yourself to the future — and that commitment to the future is what makes the present inhabitable.'*²

Laat ons die bijl bovenhalen, laat ons alles doen wat nodig is, laten we ons overgeven aan een nieuwe, nog niet verzonnen toekomst.

MARTHA BALTHAZAR studeerde in 2021 af als theatermaker aan het KASK. Ze schrijft, maakt theater en is deel van open danspraktijk Leon.

Noten

1. *It doesn't have to be the way it is*, blogpost, Ursula K. Le Guin.
2. *Hope in the Dark*, Rebecca Solnit.